

REPUBLIKA HRVATSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE
Z A G R E B

Broj: Kž-rz 4/2018-10

U I M E R E P U B L I K E H R V A T S K E
P R E S U D A

Vrhovni sud Republike Hrvatske, u vijeću sastavljenom od sudaca Vrhovnog suda Miroslava Šovanja kao predsjednika vijeća te Damira Kosa, dr. sc. Zdenka Konjića, Perice Rosandića i Vesne Vrbetić kao članova vijeća, uz sudjelovanje više sudske savjetnice Ivane Dubravke Kovačević kao zapisničarke, u kaznenom predmetu protiv optuženog D. V., zbog kaznenog djela iz čl. 122. i dr. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske ("Narodne novine", broj 53/91., 39/92., 91/92., 31/93. – pročišćeni tekst, 35/93. – ispravak, 108/95., 16/96. – pročišćeni tekst i 28/96. – dalje u tekstu: OKZ RH), odlučujući o žalbama državnog odvjetnika i optuženog D. V. podnesenim protiv presude Županijskog suda u Splitu od 26. rujna 2017. godine, broj K-Rz-3/16, u prisutnosti zamjenice Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske Jasmine Dolmagić, optuženog D. V. i branitelja optuženika, odvjetnika T. F. i odvjetnice S. Č., u sjednici održanoj 12. lipnja 2018. godine,

p r e s u d i o j e :

I/ Prihvaća se djelomično žalba optuženog D. V., a povodom te žalbe i žalbe državnog odvjetnika i po službenoj dužnosti, preinačuje se prvostupanjska presuda u pravnoj oznaci djela iz točke 1/ izreke prvostupanjske presude na način da se izriče da je optuženi D. V. radnjama opisanim u toj točki počinio jedno kazneno djelo protiv čovječnosti i međunarodnog prava, ratnim zločinom protiv ratnih zarobljenika iz čl. 122. OKZ RH.

II/ Prihvaća se djelomično žalba optuženog D. V., preinačuje se prvostupanjska presuda u pravnoj oznaci djela iz točke 2/ izreke prvostupanjske presude na način da se izriče da je optuženi D. V. radnjama opisanim u toj točki počinio kazneno djelo protiv čovječnosti i ljudskog dostojanstva, ratnim zločinom iz čl. 91. st. 2. toč. 1., 2. i 9. u svezi sa st. 4. istog članka Kaznenog zakona ("Narodne novine", broj 125/11., 144/12., 56/15., 61/15. i 101/17. – dalje u tekstu: KZ/11.).

III/ Usljed odluke pod točkama I i II te djelomičnim prihvaćanjem žalbe optuženog D. V. preinačuje se prvostupanjska presuda u odluci o kazni na način da se optuženom D. V. za kazneno djelo iz točke I/ izreke ove presude na temelju čl. 122. OKZ RH utvrđuje kazna zatvora u trajanju od 7 (sedam) godina, a za kazneno djelo iz točke II/ izreke ove presude na temelju čl. 91. st. 2. KZ/11. utvrđuje kazna zatvora u trajanju od 7 (sedam) godina, te se optuženi D. V. uz primjenu čl. 51. st. 1. i 2. KZ/11. osuđuje na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 13 (trinaest) godina i 6 (šest) mjeseci.

Na temelju čl. 54 KZ/11 optuženom D. V. se u izrečenu jedinstvenu kaznu zatvora uračunava vrijeme provedeno u ekstradicijskom pritvoru od 20. siječnja 2006. godine do 4. rujna 2009. godine i od 12. svibnja 2010. godine do 8. srpnja 2015. godine, kao i vrijeme provedeno u istražnom zatvoru od 9. srpnja 2015. godine pa nadalje.

IV/ Odbijaju se kao neosnovane žalba državnog odvjetnika u cijelosti i žalba optuženog D. V. u preostalom dijelu, te se u pobijanom, a nepreinačenom dijelu potvrđuje prvostupanjska presuda.

Obrazloženje

Pobijanom prvostupanjskom presudom proglašen je krivim optuženi D. V. što je počinio opisano u točki 1. izreke prvostupanjske presude jedno kazneno djelo ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika opisano u čl. 122. OKZ RH, za koje djelo mu je temeljem istog zakonskog propisa utvrđena kazna zatvora u trajanju od pet godina, jedno kazneno djelo ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika opisano u čl. 122. u svezi s čl. 28. st. 2. OKZ RH, za koje djelo mu je na temelju čl. 122. OKZ RH utvrđena kazna zatvora u trajanju od pet godina i jedno kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva opisano u čl. 120. u svezi s čl. 28. OKZ RH, za koje djelo mu je na temelju čl. 120. OKZ RH utvrđena kazna zatvora u trajanju od pet godina i jedno kazneno djelo opisano u točki 2. izreke prvostupanjske presude iz čl. 120. OKZ RH, za koje djelo mu je na temelju istog zakonskog propisa utvrđena kazna zatvora u trajanju od osam godina, nakon čega je uz primjenu čl. 43. st. 1. i 2. točka 2. OKZRH osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 15. godina. U ovu kaznu optuženom V. je na temelju čl. 45. st. 1. OKZRH u izrečenu jedinstvenu kaznu zatvora uračunato vrijeme provedeno u ekstradicijskom pritvoru od 20. siječnja 2006. godine do 4. rujna 2009. godine i od 12. svibnja 2010. godine do 8. srpnja 2015. godine, kao i vrijeme provedeno u istražnom zatvoru od 9. srpnja 2015. godine pa nadalje.

U odnosu na ovaj dio prvostupanjske presude i troškove kaznenog postupka odlučeno je da je optuženi D. V. na temelju čl. 148. st. 1. u svezi s čl. 145. st. 1. i 2. Zakona o kaznenom postupku ("Narodne novine", broj 152/08., 76/09., 80/11., 91/12., 143/12., 56/13., 145/13., 152/14. i 70/17. - u daljnjem tekstu: ZKP/08.) dužan naknaditi troškove kaznenog postupka i platiti, na ime troškova za svjedoke iznos od 26.965,77 kuna, na ime troškova za tumače iznos od 5.307,50 kuna, na ime troškova sudskog vještaka iznos od 3.528,00 kuna, na ime troškova branitelja po službenoj dužnosti iznos od 5.700,00 kuna, kao i paušalni iznos od 10.000,00 kuna.

Istom presudom optuženi D. V. na temelju čl. 453. toč. 3. ZKP/08. oslobođen je optužbe da bi počinio kazneno djelo opisano u točki 3. izreke prvostupanjske presude, označeno kao kazneno djelo protiv čovječnosti i međunarodnog prava, ratni zločina protiv ratnih zarobljenika iz čl. 122. OKZ RH. U odnosu na ovaj dio prvostupanjske presude u odnosu na troškove kaznenog postupka odlučeno je da oni na temelju čl. 149. st. 1. ZKP/08. padaju na teret proračunskih sredstava.

Protiv ove presude žalbu je podnio državni odvjetnik zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja u odnosu na osuđujuću i oslobađajuću dio presude, zbog povrede

kaznenog zakona u odnosu na osuđujući dio presude te zbog odluke o kazni. Predlaže da se pobijana presuda ukine (bez prijedloga što napraviti sa predmetom), odnosno podredno da se preinači u odluci o jedinstvenoj kazni.

Žalbu je podnio optuženi D. V., kako osobno tako i po branitelju T. F., odvjetniku iz O., kojoj žalbi se pisanim podneskom u cijelosti pridružila i braniteljica S. Č., odvjetnica iz Z. Budući da se obje podnesene žalbe međusobno nadopunjuju, biti će razmatrane kao jedna žalba optuženika. Prvostupanjska presuda u žalbama se pobija zbog bitnih povreda odredaba kaznenog postupka, povrede kaznenog zakona, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja te zbog odluke o kaznenim sankcijama i troškovima kaznenog postupka. Predlaže da se pobijana presuda preinači na način da se optuženika oslobodi od optužbe, a podredno da se pobijana presuda ukine i predmet vrati sudu prvog stupnja na ponovno suđenje.

Odgovor na žalbu državnog odvjetnika podnio je optuženi D. V. po braniteljici S. Č. kojim predlaže da se žalba državnog odvjetnika odbije kao neosnovana.

Sukladno čl. 474. st. 1. ZKP/08., spis predmeta dostavljen je Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske.

O sjednici drugostupanjskog vijeća na njihovo traženje obaviješteni su optuženik i njegovi branitelji te državni odvjetnik. Sjednici vijeća optuženom D. V. nazočnost je osigurana u smislu čl. 475. st. 8. ZKP/08. uz pomoć zatvorenog tehničkog uređaja za vezu na daljinu (audio-video uređaj), dok su branitelji optuženika kao i zamjenica Glavnog državnog odvjetnika osobno nazočili sjednici. Na sjednici optuženik i njegov branitelj odvjetnik T. F. izjavili su da ostaju kod podnesenih žalbi te su ukratko iznijeli njihov sadržaj, dok je nazočna zamjenica Glavnog državnog odvjetnika prije iznošenja žalbe državnog odvjetništva izjavila da iz pisano podnesene žalbe ispušta pojedine dijelove o čemu je sudu podnijela i pisani podnesak, a potom izjavila da kod preostalog dijela žalbe ostaje u cijelosti te ukratko izložila preostali dio žalbe. Stranke su ponovile svoje žalbene prijedloge.

Žalba optuženika dijelom je osnovana, dok žalba državnog odvjetnika nije osnovana. Povodom podnesenih žalbi Vrhovni sud Republike Hrvatske utvrdio je da je prvostupanjskom presudom bio povrijeđen kazneni zakon na štetu optuženika pa je stoga prvostupanjska presuda u tome dijelu također preinačena.

U odnosu na bitne povrede odredaba kaznenog postupka i pogrešno utvrđeno činjenično stanje te odluku o troškovima

Nije u pravu optuženi V. kada tvrdi da je počinjena bitna povreda odredaba kaznenog postupka.

Bitnu povredu iz čl. 468. st. 3. ZKP/08. optuženik nalazi u činjenici da su raspravni zapisnici u kojima su zabilježeni iskazi svjedoka, kod većine svjedoka započinjali utvrđenjem da svjedok iskazuje kao na zapisniku na kojem je ranije bilo zabilježeno njegovo kazivanje, da bi već u žalbi istakao da je sud nakon prigovora obrane ispitivanje svjedoka proveo upravo na način kako je to propisano zakonom.

Dakle, već samim navodom žalbe optuženik ističe da je sud nakon prigovora obrane postupak ispitivanja svjedoka provodio sukladno zakonskoj normi, pa se prema tome i ne može raditi o bitnoj povredi jer je /makar i povodom prigovora obrane/ proces ispitivanja svjedoka, kako to tvrdi i sama žalba, bio proveden sukladno zakonu.

U odnosu na iskaz svjedoka P. W., čiji iskaz je pročitani bez suglasnosti stranaka pozivom na odredbu čl. 431. st. 1. toč. 2. ZKP/08. uz obrazloženje da je dolazak ovog svjedoka pred sud bio nemoguć ili znatno otežan iz razloga što je ovaj svjedok, koji je njemački državljanin i živi u Njemačkoj, izričito izjavio kako ne želi više svjedočiti u ovom slučaju i da ga se više ne poziva, a njegovo ispitivanje kada je sastavljen zapisnik koji je pročitani je bilo provedeno u okvirima međunarodne pravne pomoći također ne predstavlja bitnu povredu odredaba kaznenog postupka kako to u žalbi tvrdi optuženi V. Točno je da o terminu ovog ispitivanja pred nadležnim sudom u Njemačkoj u okvirima međunarodne pravne pomoći obrana nije bila obaviještena i nije mu prisustvovala, pa je u tome dijelu iskaz ovog svjedoka koji je pročitani, pribavljen u nekonfrontiranoj formi, tj. obrana nije imala mogućnosti postavljati mu pitanja.

Međutim, uvodno valja reći da i po mišljenju Vrhovnog suda Republike Hrvatske kao suda dugog stupnja nije bilo zapreke da se iskaz ovog svjedoka pribavljen u okvirima zakonito provedenog postupka pružanja međunarodne pravne pomoći pročita, pa i bez suglasnosti stranaka. Naime, ovaj svjedok je nedvosmisleno poručio sudu da ga se više u ovom postupku ne poziva kao svjedoka, ne govoreći da bi bio spreman ponovno svjedočiti bilo i u okvirima međunarodne pravne pomoći. Upravo stoga su se stekli uvjeti da se iskaz ispitanog svjedoka pročita i bez suglasnosti stranaka obzirom da je osiguranje njegovog ponovnog svjedočenja, budući da prebiva na teritoriju druge države nemoguće, a ne postoje procesne norme kojima bi ga se na to prisilili.

U pogledu pitanja temelji li se osuđujuća presuda na nekonfrontiranom iskazu ovog svjedoka koga obrana nije imala mogućnost ispitati, valja istaći da odredba čl. 411. st. 4. ZKP/08. propisuje da se osuđujuća presuda ne može utemeljiti isključivo ili u odlučujućoj mjeri na takvom, nekonfrontiranom iskazu.

Ima li se u vidu ukupnost dokazne građe na kojoj je utemeljena osuđujuća presuda za optuženog D. V., iskaz svjedoka P. W. odnosi se samo na jedan manji dio inkriminacije u točki 2. izreke presude (napad i smrtno stradavanje novinara E. S.) i nije jedini dokaz u odnosu na okolnosti o kojima je svjedočio, već se njegov iskaz nadopunjuje sa ostalim izvedenim dokazima. Stoga nije bilo zapreke da se i pročitani iskaz svjedoka P. W., u svezi s ostalim dokazima koristi kao zakoniti dokaz pri utvrđivanju krivnje optuženika jer on nije jedini odnosno dokaz na kojem bi se u pretežitoj mjeri temeljila osuđujuća presuda.

Prigovor optuženika da bi se radilo o iskazu ovog svjedoka koji uopće nije ispitan u ovom kaznenom postupku potpuno je promašen. Naime, na listu 1229 spisa prileži zahtjev za pružanje međunarodne pravne pomoći nadležnom sudu u Njemačkoj ispitivanjem svjedoka P. W., kojem traženju je i udovoljeno te je zapisnik sa njegovim ispitivanjem obavljenim pred prvostupanjskim sudom u Arhensburgu na njemačkom jeziku i u prijevodu priložen listovi 60 do 66 u VII dijelu spisa), a zatim i zakonito pročitani, kako je to ranije obrazloženo.

U odnosu na prigovore o načinu ispitivanja svjedoka obrane ispitanih putem audio-video linka valja istaći da je i to jedna od radnji provedenih u okvirima međunarodne pravne pomoći, zbog čega se njihovo ispitivanje i ne može provoditi u tijeku rasprave, već upravo kako je to učinio prvostupanjski sud, izvanraspravno. Ovom ispitivanju, kako to proizlazi iz zapisnika, bio je nazočan i sam optuženik, a jednako tako i njegov branitelj sa mogućnošću da ovim svjedocima i postavljaju pitanja neposredno. Točno je da je sud tijekom ovog ispitivanja trebao sastavljati zapisnik o sadržaju njihovog kazivanja, a što nije učinio (list 884 spisa). Međutim, u odnosu na audio sadržaj snimaka o provedenim ispitivanjima prvo je izrađen transkript tog tonskog zapisa (list 899 do 935 spisa) iz kojeg prijepisa se uočava da se radilo o ispitivanju svjedoka u kojem je aktivno sudjelovao kako sam optuženik tako i njegov branitelj. Nakon ovako izrađenog prijepisa tonskog zapisa audio-video zapisa o ispitivanju svjedoka obrane, na koji stranke nisu imali primjedaba, na raspravi 5. srpnja 2017. godine uz suglasnost stranaka reproducirane su sve ove snimke.

Dakle, točno je da je prvostupanjski sud pogrešno primijenio zakon kada nije sačinjavao zapisnike o ispitivanju ovih svjedoka u trenutku kada su oni i ispitivani u kojem bi prepričavanjem unio sadržaj njihovog kazivanja. Međutim ova povreda je potpuno sanirana izradom prijepisa zabilježenih tonskih zapisa iz kojih je vidljiv aktivan pristup obrane tijekom ispitivanja, a zatim su svi ovi zapisnici i snimke uz suglasnost stranaka pregledani i preslušani i tijekom rasprave. Stoga povreda kako ju je učinio prvostupanjski sud u primjeni zakona u odnosu na nesastavljanje zapisnika u kojem bi sud prepričavao sadržaj iskaza svjedoka, obzirom na kasniji postupak suda niti na koji način nije mogla utjecati na samu presudu.

U odnosu na svjedoka M. D., točno je da je sud ovog svjedoka mogao ispitati i tijekom rasprave, a ne izvanraspravno. No kako je njegovom ispitivanju nazočio optuženik i njegov branitelj, a zapisnik je kasnije pročitan na raspravi, to niti ova povreda zakona nije bila niti je mogla biti od utjecaja na samu presudu.

Kada optuženik u žalbi obrazlaže bitnu povredu iz čl. 468. st. 1. toč. 11. ZKP/08., a koja bi se sastojala u nejasnoći, nerazumljivosti i proturječnosti izreke presude samoj sebi i razlozima presude, on u biti osporava ispravnost utvrđenog činjeničnog stanja o čemu će biti govora kasnije.

Nije u pravu optuženik kada u odnosu na kazneno djelo opisano u točki 1. izreke prvostupanjske presude dovodi u pitanje, kako činjenicu postojanja zatvora na kninskoj tvrđavi kroz inkriminirano vrijeme tako i okolnost da bi upravo pripadnici Jedinice za posebne namjene, koju označava elitnom, bili zaduženi za osobe koje bi se nalazile u tom zatvoru ukazujući na iskaz svjedoka M. Z.

Međutim, prvostupanjski sud ispravno utvrđuje da je na kninskoj tvrđavi postojao zatvor u kojem su bili u izreci spomenuti pripadnici MUP-a i osobe na koje se sumnjalo da sudjeluju u oružanom suprotstavljanju paravojnim formacijama i to očito upravo kao ratni zarobljenici. Ovo svoje utvrđenje prvostupanjski sud obrazlaže iskazima svjedoka žrtava ovog kaznenog djela, a dijelom i dokumentom pod nazivom Z. (list 13 spisa) koji potpisuje sam optuženik nazivajući sebe „kapetan D. V.“. Optuženik ne osporava da je upravo on skriptor ovog dokumenata u kojem zatvor na kninskoj tvrđavi označava kako „...naš pritvor u T...“ u kojem „drže“, dakle pripadnici jedinice za koju se očito sam smatra odgovornim „... 6 zatvorenika skoro 2 nedjelje.“ On izražava bojazan od „krivične odgovornosti“ zbog držanja

zatvorenika u takvim uvjetima. Obrazlaganje optuženika u osobnoj žalbi značaja izričaja „mi“ i „naš“ očito je samo pokušaj otklanjanja njegove kaznene odgovornosti, na što je u samom dokumentu ukazivao očito izražavajući bojazan za sebe i sebi podčinjene vojnike. Stoga navodi njegove žalbe o „elitnoj postrojbi“ koja ne bi obavljala poslove zatvorskih čuvara očito su potpuno bez osnove, a jednako tako i kazivanje svjedoka M. Z. ispitanog putem audio-video uređaja u okvirima međunarodne pravne pomoći koji očigledno sa sigurne udaljenosti i teritorija države koja ne izručuje svoje državljane govori o sebi kao zapovjedniku toga zatvora za koji tvrdi da ga je „osnovalo Ministarstvo pravde i Ministarstvo unutrašnjih poslova“ paradržave SAO Krajine, ne mogu se prihvatiti kao istiniti i točni o čemu je prvostupanjski sud dao jasne i uvjerljive razloge. Neprihvatanje iskaza svjedoka obrane kao istinitih nije rezultat njihove diskriminacije po nacionalnoj osnovi kako to tvrdi optuženik u svojoj žalbi već je to argumentirano u presudi iznesen stav prvostupanjskog suda u kojem se opravdano govori i o motivima takvog svjedočenja ovih svjedoka, koji takvim svjedočenjima nastoje olakšati poziciju optuženika sa kojim su u Domovinskom ratu bili pripadnici iste, Republici Hrvatskoj neprijateljske vojne strane.

U odnosu na navod žalbe kako prvostupanjski sud nije utvrdio status pripadnika MUP-a u odnosu na zarobljenike koji su se nalazili u zatvoru u kninskoj tvrđavi, valja istaći da tijekom dokaznog postupka svaki od ovih svjedoka iskazivao je o svom statusu i trenutku zarobljavanja, a dijelom kada su se te osobe međusobno poznavale, govoreći o svome statusu potvrđivali su i status drugih zarobljenih. Ovu okolnost optuženik niti jednom riječju nije osporavao tijekom dokaznog postupka, a prvostupanjski sud njihov status ispravno nalazi utvrđenim samim njihovim iskazima, slijedom čega su kao zarobljenici neprijateljske strane u oružanom sukobu i uživali posebnu zaštitu međunarodnog prava.

U nastavku optuženik u žalbi osporava pojedine iskaze ispitanih svjedoka ratnih zarobljenika analizirajući svaki pojedini njihov iskaz dovodeći ga u vezu sa drugim iskazima u pogledu vremena boravka u zatvoru i radnji koje su prema njima poduzimane, tvrdeći da su im iskazi vrlo konfuzni, proturječni sami sebi i jedni drugima te da ih nije moguće provjeriti.

Pri ocjeni iskaza svjedoka ratnih zarobljenika označenih u točki 1. izreke prvostupanjske presude prvostupanjski sud daje jasnu ocjenu sadržaja njihovih iskaza iskazujući im svoje vjerovanje, a što u cijelosti prihvaća i Vrhovni sud Republike Hrvatske kao drugostupanjski sud.

Naime, ne može se zanemariti činjenica da su ovi svjedoci notorno u uvjetima zarobljavanja od vojno suprotstavljene strane primarno bili usmjereni svaki na sebe i na preživljavanje u uvjetima u kojima su se nalazili. Stoga ne čude moguće razlike u njihovim iskazima (tko je s kime bio u zatvoru, kakve povrede je tko od njih imao i tko je više a tko manje bio tučen), a ove razlike ne dovode u pitanje ocjenu vjerodostojnosti njihovih iskaza. Usporedba kazivanja ovih osoba kako su zabilježena nakon razmjene zarobljenika sa njihovim iskazima tijekom postupka uopće nije moguća jer ta kazivanja na koja ukazuje žalba optuženika nisu bila predmet sudskog ispitivanja, a posebno ponovno valja istaći da se radi o osobama koje su u tom trenutku spasile živu glavu, što im je tada bila jedina preokupacija.

Točno je da najveći broj ovih svjedoka ne izdvaja optuženika kao osobu koja bi sudjelovala u svakodnevnom zlostavljanju i premlaćivanju. Međutim, upravo iz ove okolnosti proizlazi da se tim svjedocima može pružiti puna vjera u odnosu na ono što i kako su opisali

svoje boravljenje u zatvoru na kninskoj tvrđavi. Naime, da je kod ovih svjedoka postojala i najmanja želja za prikazivanjem stanja u zatvoru težim nego li je ono stvarno bilo odnosno da su imali i najmanju želju neosnovano teretiti optuženika, tada su za takvo postupanje imali priliku. No oni nisu postupili na taj način, očito ograničivši se na stvarno događanje kojega su se sjećali, prikazujući osobu optuženika najčešće samo kao prisutnu raznim zlostavama koje su im vršene od optuženiku podčinjenih pripadnika Jedinice za posebne namjene, kojima je optuženik zapovjedao. Oni opisuju cinizam optuženika kada vidjevši ih pretučene prilazi im i pita ih sa podsmjehom „tuče li vas tko“, a na potvrđan odgovor dobivali bi još batina od njemu podčinjenih, a ne da bi takvo postupanje prema njima bilo prekinuto.

Da su se svjedoci ograničili u prikazu zbivanja samo na ono što se stvarno dogodilo jasnim proizlazi i iz iskaza svjedoka O. V. i V. B. Naime, ovi svjedoci iskazivali su o neposrednim radnjama samog optuženika prema njima kao ratnim zarobljenicima, čime je optuženik kazneno djelo ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika počinio i neposrednim osobnim postupcima kojima je ove ratne zarobljenike za vrijeme oružanog sukoba, kršeći pravila međunarodnog prava tijekom njihovog ispitivanja odnosno boravka u zatvoru izložio nečovječnom postupku izlažući ih velikim patnjama i ozljedama tjelesnog integriteta. Pri tome ove radnje ne može se promatrati odvojeno od drugih modaliteta kojima je optuženik ostvario obilježja ovog kaznenog djela pa tako i radnji nesprečavanja njemu podčinjenih vojnika u zlostavljanju ratnih zarobljenika, a za koju njegovu pasivnost su znali ti vojnici, čime su takvo njegovo postupanje smatrali neverbalnom zapoviješću za takvim postupanjem u kojem je, kako su to iskazali svjedoci V. i B. prema njima i sam sudjelovao. Upravo stoga, šamar koji je optuženik nanio svjedoku V. tijekom njegovog ispitivanja odnosno neposredno prije negoli je ono započelo po drugoj osobi predstavlja radnju zlostave ratnog zarobljenika koji se nalazi u potpunoj vlasti neprijateljske strane i kojem u zatvorenoj prostoriji u kojoj se treba odvijati ispitivanje pristupa optuženik, ali očito bez namjere da ga stvarno i ispituje (jer to nakon ovog šamara čini druga osoba) već očito samo sa namjerom njegove zlostave u okolnostima potpune nemoći svjedoka V. kao ratnog zarobljenika. Istovremeno okrivljenik postupa na taj način očito htijući da i ostali vojnici znaju za takav njegov postupak, osnažujući njihova slična postupanja umjesto da ih sprečava. Točno je da ovakvo izdvojeno postupanje ne bi bilo dostatno za ostvarenje obilježja kaznenog djela ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika, ali valja ponovno istaći da je to ponašanje optuženika samo jedan od modaliteta njegovih postupaka i propusta u postupanju kao zapovjednika kojim ostvaruje obilježja ovog kaznenog djela.

Okolnost da drugi svjedoci ne potvrđuju ovakav postupak prema svjedoku V. ne dovodi u pitanje vjerodostojnost njegovog iskaza. Naime, notorno je da se ispitivanju ratnih zarobljenika ne pristupa kolektivno, već da ih se ispituje ponaosob, pa stoga i nije za očekivati da bi opisano postupanje optuženog V. vidio netko drugi od ratnih zarobljenika ispitanih kao svjedoka, a što se tiče svjedoka pripadnika neprijateljske strane ratnom zarobljeniku, već je ranije rečeno da oni svojim iskazima očigledno nastoje prikazati situaciju na kninskoj tvrđavi i u zatvoru kao bezkonfiktnu, a sve kako bi svojim iskazima, suprotno iskazima stradalnika pogodovali optuženom V.

Iskaz svjedoka V. kako je iznesen na raspravi i po mišljenju ovoga suda istinit je i točan, a da kod njega nije bilo nikakve namjere prikazivati sebe većom žrtvom nego li je i bila odnosno optuženika gorom osobom u tretmanu ratnih zarobljenika negoli je on i bio vidljivo je iz činjenice da je ovaj svjedok na raspravi odstupio od terećenja optuženog V. za udaranje o

kojem je govorio tijekom istrage, a koje udaranje se stvarno nije dogodilo. Ovakvim iskazivanjem on u situaciji kada je ponovno neposredno suočen sa osobom koja mu je dijelom nanosila zlo, a dijelom nije sprečavala druge u nanošenju mu zla, očito želeći biti potpuno iskren ograničava se samo na opis šamara, sukladno čemu je prvostupanjski sud suprotno tvrdnjama državnog odvjetnika, opravdano u ovom dijelu izostavio iz činjeničnog opisa radnje optuženika koje je na raspravi porekao i sam svjedok V.

Svjedok B. opisuje svoje stradavanje od optuženog V. kada je bio doveden u prostor kninske tvrđave, opisujući postupanje osobe za koju je kasnije saznao da se radi o optuženom V. Upravo u tom opisu ogleđa se način postupanja optuženika, kada izdvojenim osobnim postupanjem zlostavom ratnih zarobljenika, neverbalnim putem izdaje zapovjed sebi podčinjenim vojnicima za takvim postupanjem prema ratnim zarobljenicima. Naime, upravo ovaj svjedok opisuje taj napad optuženika na njega riječima da mu je optuženik, već vidno povrijeđenom od udaraca koje je pred njim zadobio prišao, a nalazio se na nekim stepenicama odnosno povišenom položaju, te da ga je udario nogom u glavu, govoreći pri tome stražarima da ako već hoće da tuku, da će vidjeti kako se to radi, nakon čega da je opet pao na pod na kojem su ga nastavili tući. Dakle upravo taj jedan udarac koji je zadao optuženik ratnom zarobljeniku čizmom u glavu, što notorno predstavlja oblik zlostave kojim se nanosi patnja i ozljeđuje tjelesni integritet žrtve, bio je popraćen rječina kojima se optuženom V. podčinjenim vojnicima ukazuje na koji način trebaju postupati odnosno tući ratne zarobljenike. Upravo to je još jedan od postupaka kojim optuženi V., osim što sam realizira radnje ratnog zločina činjenjem, neverbalno zapovjeda sebi podčinjenima takvo i slično postupanje prema ratnim zarobljenicima iako je kao zapovjednik morao biti garant njihove sigurnosti i zaštite tjelesnog i duševnog integriteta, o čemu će biti govora kasnije. Stoga i ovaj postupak valja promatrati kao cjelinu radnji kojima optuženik ostvaruje obilježja kaznenog djela ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika kako je to utvrđeno u točki 1 činjeničnog opisa prvostupanjske presude, a pravno označeno kao u točki I izreke ove presude.

Vjerodostojnost iskaza svjedoka - ratnih zarobljenika optuženik svojom žalbom nije doveo u sumnju. Naime, kako je već ranije navedeno, svaki od ratnih zarobljenika bio je zaokupljen nastojanjem da preživi fazu ratnog zarobljavanja od strane paravojskih formacija kojima je pripadala i jedinica kojom je zapovjedao optuženik. U tim okolnostima iluzorno bi bilo očekivati da će iskazi svjedoka reproducirati događaje kao da su zabilježeni filmskom snimkom već su oni odraz subjektivnog proživljavanja i doživljavanja strahota prema svakom od njih, o čemu je zatim svaki od njih u granicama svoga sjećanja i iskazivao. Sagledavajući sve izvedene dokaze u odnosu na ovo kazneno djelo u cjelini, iskazi ratnih zarobljenika i uz pojedine razlike međusobno se nadopunjuju i u osnovi sukladno govore o stradavanju u vremenu svoga boravka u zatvoru na kninskoj tvrđavi.

Svi ovi svjedoci sukladni su da drugih osoba pripadnika neprijateljske strane koja ih je zarobila, osim pripadnika Jedinice za posebne namjene nije bilo, a ovakav njihov iskaz sukladan je i tvrdnji samog optuženika iz dokumenta „Z.“ u kojem iznosi tvrdnju da „mi“ u zatvoru drže zatvorenike u uvjetima zbog kojih bi bila moguća „njihova“ kaznena odgovornost zbog povreda odredaba Ženevskih konvencija i normi međunarodnog prava. Stoga tvrdnja da zatvor na kninskoj tvrđavi nije bio u nadležnosti Jedinice za posebne namjene ukazuje se samo pokušajem otklanjanja svoje kaznene odgovornosti.

U odnosu na kazneno djelo činjenično opisano u točki 2. izreke prvostupanjske presude nisu u pravu optuženik ni državni odvjetnik da bi činjenično stanje bilo pogrešno utvrđeno.

Uvodno valja istaći da je postupanje optuženika u odnosu na ovo kazneno djelo valjalo zbog primjene blažeg zakona pravno označiti kao kazneno djelo protiv čovječnosti i ljudskog dostojanstva ratnim zločinom iz čl. 91. st. 2. toč. 1., 2. i 9. KZ/11., o čemu će biti govora kasnije.

Optuženik u svojoj žalbi osporava utvrđenja prvostupanjskog suda da bi on mogao bilo sudjelovati u izradi plana napada bilo izdavati zapovjedi postrojbama JNA koje su aktivno teškim naoružanjem sudjelovale u samoj akciji, ali bez da je ta aktivnost bila na bilo koji način vezana uz optuženika. Ukazuje na svoj sukob sa pojedincima iz JNA o čemu su govorili i svjedoci, a što sve isključuje mogućnost njegove odgovornosti za postupanje opisano u točki 2. izreke prvostupanjske presude.

Međutim, suprotno ovim tvrdnjama optuženika prvostupanjski sud ispravno utvrđuje činjenično stanje i na tako utvrđeno činjenično stanje ispravno utvrđuje da se radi o kaznenom djelu ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, koje ostvaruje svoj kontinuitet u kaznenom djelu protiv čovječnosti i ljudskog dostojanstva ratnim zločinom iz čl. 91. st. 2. označeno u točkama 1., 2. i 9. KZ/11.

Naime, iz cjelokupne dokazne građe nije sporno da je u vojnoj operaciji kako je ona opisana u točki 2. izreke prvostupanjske presude sudjelovala Jedinica za posebne namjene kojom je zapovjedao optuženi V. Također, nije sporno da je u okvirima jedinstveno provedene akcije osim napada na policijsku postaju u G. izvršen i napad na prigradsko naselje J. i selo G. V. Također, iz provedenih dokaza nedvojbeno proizlazi da je nakon ove akcije od strane neprijateljske strane izvršena analiza provedene akcije, kada je ocijenjeno da je akcija provedena uspješno i nije zabilježen bilo kakav propust u postupanju vojnika. O uspjehu ove akcije, sukladno izvedenim dokazima, govorio je hvaleći se i sam o optuženi V.

Iz provedenog dokaznog postupka, a poglavito iz pročitanih Izvješća pripadnika upravo Jedinice za posebne namjene kojom zapovjeda optuženik, moguće je rekonstruirati početak ovog napada, a samim time i zaključivati o izradi plana napada i njegovom dosegu.

Naime iz pročitano Izvješća N. S., pripadnika Jedinice za posebne namjene proizlazi da je upravo on imao zadatak koji je i obavio a sastojao se u insceniranju napada na JNA, kako bi se stvorilo opravdanje napada na policijske snage u G. i na okolna prigradska naselja i sela sa civilima. On je iskazao da je „dobio zadatak da prvi otvori vatru na vojsku i tako ih natjera na redare, da se javio kod kapetana JNA R. da mu objasni njegov dio posla, on da je to uradio, odveo ga u blizinu MUP-a, da je trebao tući transporter s brisanog prostora, kapetan R. da mu je obećao tri sekunde da se skloni, tako da je pucao na transporter, da je počela mitraljeska vatra od MUP-ovaca, a da je vojska odmah otvorila vatru po redarima“. Takav zadatak mogao je dobiti samo od neposredno nadređenog, a sa zadatkom je potom trebao upoznati „kapetana JNA R.“.

Upravo ova okolnost ukazuje na opravdani zaključak prvostupanjskog suda da je optuženik aktivno sudjelovao u izradi plana napada na policijsku postaju u G., a zatim u

nastavku na civilne objekte i stanovništvo u prigradskim naseljima i obližnjem selu G. V. Naime, vojnik iz sastava paravojskih formacija kojem zapovjeda optuženik, o svojoj zapovjedi i načinu njene provedbe „obavještava“ pripadnika tada legalne vojne sile JNA i on ga prenoseći mu takvu zapovjed usmjerava na postupanje suprotno tada javno proklamiranoj zadaći JNA da bude tzv. tampon zona prema dijelu pobunjenog stanovništva Republike Hrvatske koji su nastojali osujetiti provedbu rezultate Referenduma o razdruživanju u odnosu na pojedine dijelove Republike Hrvatske, o čemu će biti govora kasnije.

Prvostupanjski sud ispravno zaključuje na temelju izvještaja D. P., oficira za komunikaciju s javnošću u Ratnom štabu, koji govori o zadacima koje mu je davao „kapetan D.“ te ostalih izvještaja izvedenih u dokaznom postupku i obrazloženih u prvostupanjskoj presudi (listovi 45. i 46. prvostupanjske presude) da je optuženi D. V. u planiranju, a zatim i provedbi ove akcije imao aktivnu ulogu.

Obrana optuženika da on nije mogao tijekom akcije izdavati zapovjedi pripadnicima JNA obeskrjepljena je kako iskazima svjedoka (P.) tako i izvedenim dokazima, izvještajima o tome kako se akcija provodi odnosno kako je provedena.

Osim toga, notorno je da službeno postupanje JNA u to vrijeme nije moglo biti ono koje će izrađivati napad na policiju Republike Hrvatske odnosno njeno civilno stanovništvo. Upravo u izradi takvih planova očigledno se ogleda aktivna uloga optuženika kao vođe jedne od paravojskih formacija, i to sa takvim značajem da je bio aktivno uključen u izradu samog plana napada i provedbe ove akcije sa dijelom pripadnika JNA koji su ovu vojnu silu već tada imali namjeru uključiti u oružano suprotstavljanje legalnim vojnim formacijama Republike Hrvatske koje su tada bile u nastajanju. Iz izvedenih dokaza ispravno uočava prvostupanjski sud da je cilj akcije bio zastrašivanje i protjerivanje hrvatskog stanovništva sa dijela teritorije Republike Hrvatske za koji su pripadnici pobunjenog dijela stanovništva smatrali da neće biti u sastavu nove države u formiranju, a koje zastrašivanje i protjerivanje je kao jednu od zadaća očigledno formulirao sam optuženik u pripremi ove rane operacije. Upravo u tom kontekstu ukazuje se opravdanim zaključak da je optuženik bio jedan od onih koji su izradili plan same vojne akcije, te je u provedbi zadatka bilo ostvareno postupanje koje u sebi uključuje elemente kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, a koje ima svoj pravni kontinuitet u kaznenom djelu iz čl. 91 st. 2. KZ/11. u točkama 1., 2. i 9.

U odnosu na inkriminaciju kojom se ostvaruju obilježja kaznenog djela iz čl. 91. st. 2. toč. 1. i 2. KZ/11. optuženik je osoba koja sudjeluje u izradi planova napada kojima se kršeći pravila međunarodnog prava za oružanog sukoba koji nema međunarodni značaj izdaju zapovjedi za usmjeravanje napada protiv civilnog stanovništva odnosno protiv civilnih objekata i objekata koji nisu vojni ciljevi, čime se teško povređuju prava i običaja koji se primjenjuju u oružanom sukobu čiji značaj nije međunarodni. U planovima formulirane su i zapovjedi koje su kako je to u postupku utvrđeno i stvarno realizirane.

Pokušaj optuženika da prigradsko naselje J. i selo G. V., na koja mjesta je nesporno bio usmjeren napad združenih paravojskih postrojbi sa postrojbama JNA koje su lažnim napadom na njih uključene u akciju napada očito planiranu po optuženiku, prema izvedenim dokazima, kako to ispravno zaključuje i prvostupanjski sud nije bio vojni cilj i nije se mogao opravdati vojnim suprotstavljanjem neprijateljskoj strani, već se evidentno radilo, kako to

zaključuje prvostupanjski sud o napadu na civilne objekte i civilne osobe, što nije bilo opravdano vojnim potrebama.

Da se radilo o civilnim objektima ispravno zaključuje prvostupanjski sud iz provedenih dokaza koji su bili osnova za utvrđenja da se radilo o „žestokom napadu“ gdje je pucanje po tim mjestima bilo gotovo cjelodnevno. Da je kod napadača postojala spoznaja da se ne radi o vojnim objektima proizlazi iz iskaza ispitanih svjedoka mještana tih mjesta te u to vrijeme ročnika u JNA koji su iskazivali da je prije ovog napada bilo međusobnog promatranja i kontakata pa time i svijesti da se radi o mjestima koja su imala u broju samo simboličan broj pripadnika policije Republike Hrvatske i to raspoređene po određenim kućama, a napad je kako to proizlazi iz provedenih dokaza bio usmjeren na čitava mjesta. Ovakav napad ukazuje na njegov cilj – zastrašivanje i protjerivanje hrvatskog stanovništva sa napadnutih prostora, što se prema provedenim dokazima realno i dogodilo.

U odnosu na inkriminaciju iz čl. 91. st. 2. toč. 9. KZ/11. usmjeravanje napada protiv zgrada posvećenih vjeri i obrazovanju a koje nisu vojni ciljevi tijekom postupka sa potpunom izvjesnošću utvrđeno je da se napad doista odvijao i na način da je tenkovskog topa pucano na crkvu u G. V., kojom prilikom je jedan projektil i pogodio crkvu izazvavši stanovita oštećenja, a napad je bio usmjeren i na osnovnu školu koja je također bila pogađana. Obrana optuženika da bi se radilo objektima u kojima se nalazila vojska tj. pripadnici MUP-a, pa samim time da se radilo o legitimnim vojnim ciljevima tijekom dokaznog postupka nije potvrđena, a navodi žalbe nisu uspjeli dovesti u sumnju ispravno utvrđenje prvostupanjskog suda da se radilo o objektima u kojima nije bilo vojne sile.

Dok su odredbe čl. 120. st. 2. OKZ RH, kako je prvostupanjskom presudom bilo označeno kazneno djelo opisano u točki 2. izreke prvostupanjske presude zahtijevale dokazanost u odnosu na napad na civilno stanovništvo i nastupanje posljedica smrti, teških tjelesnih ozljeda ili teškog narušavanja zdravlja ljudi, koje okolnosti su u postupku i dokazane, odredba čl. 91. st. 2. toč. 1. KZ/11 koja se odnosi na napad na civilno stanovništvo, više ne traži utvrđenje posljedice takvog napada. Upravo stoga, a obzirom na obaveznu primjenu blažeg zakona bespredmetni su i navodi žalbe optuženog da on nije zapovjedio napad na konkretno N. R. odnosno vozilo sa novinarskim oznakama¹ u kojima je smrtno stradao novinar E. S. Iz činjenice da je očigledno provodeći pisane zapovjedi iz plana akcije pucano po svakome tko se zatekao na mjestu sukoba, pa bio on i civil, a da su pri tome pucanju nesporno i smrtno stradali civilna osoba N. R. i novinar E. S. (pogođen dok se nalazio u vozilu označenom novinarskim oznakama), evidentno je ovakva vojna aktivnost provedena na temelju zapovjedi iz plana za provedbu akcije, a u čijoj izradi je sudjelovao optuženik. Time je samo potvrđeno zapovijedanje napada na civilno stanovništvo i prvostupanjski sud ga sa potpunom izvjesnošću utvrđena.

U odnosu na razaranja civilnih objekata, i odredba čl. 120. st. 2. OKZ RH i odredba čl. 91. st. 2. toč. 2 KZ/11. za postojanje kaznenog djela traže samo utvrđenje postojanja napada na civilne objekte, a što je prvostupanjski sud ispravno utvrdio. Opseg razaranja, što problematizira žalba optuženika, tvrdeći da nije sa potpunom izvjesnošću utvrđeno da bi svi u optužnici navedeni objekti stradali baš prilikom ove vojne akcije, predstavlja samo otegotnu

---

¹ Da je vozilo imalo jasno istaknute novinarske oznake, suprotno tvrdnji optuženika istaknutoj u žalbi, a što je vidljivo iz fotografija u koje je prvostupanjski sud izvršio uvid tijekom dokaznog postupka, a koje su snimljene tijekom očevida na vozilu nakon samog čina stradavanja novinara – list 267 do 269 spisa.

okolnost i nije odlučna za postojanje elemenata ovog kaznenog djela, a o činjenici razaranja civilnih objekata govorili su svjedoci koji su opisivali razrušenost kuća u selima gdje se napad odvijao. Prigovor iz žalbe optuženika da bi se radilo o objektima koji imaju vojni značaj odnosno da su u njima bili smješteni pripadnici MUP-a ni sa čime nije potvrđen već predstavlja dokazima nepotkrijepljenu tvrdnju kojom se očito pokušava otkloniti kaznena odgovornost optuženika za zapovjedi izdane u okvirima izrađenog plana napada na civilne objekte, koji je u konačnici imao za cilj raseljavanje dijela stanovništva.

Također, niti optuženik ne dovodi u pitanje utvrđenje prvostupanjskog suda o napadu usmjerenom na objekte u G. V. posvećene vjeri (crkva svetog F. K.) i obrazovanju (osnovna škola). On pokušava svoju kaznenu odgovornost otkloniti tvrdeći da se radilo o ispaljivanju projektila iz tenkovskih topova, a da on nije mogao zapovjedati jedinicama JNA odnosno tvrdeći i za ove objekte da su bili legitimni vojni ciljevi jer su se u njima nalazili pripadnici vojno suprotstavljene sile.

Međutim, kako je već ranije istaknuto, prvostupanjski sud je utvrdio kaznenu odgovornost optuženika i za ovo postupanje utvrdivši da se radilo o postupcima na temelju plana napada koji je notorno sadržavao i zapovjedi za provedbu toga plana, a optuženik je bio jedna od osoba koja je izradila taj plan sa pripadnicima JNA koji nisu prihvaćali da njihova zadaća bude samo tzv. tampon zona prema pobunjenom dijelu stanovništva. U odnosu na tvrdnju da bi se radilo o legalnim vojnim ciljevima, ponovno valja istaći da se radi o tvrdnji nepotkrijepljenoj dokazima kojom se očito pokušava otkloniti kaznena odgovornost optuženika za zapovjedi izdane u okvirima izrađenog plana napada i na ove međunarodnim pravom posebno zaštićene objekte.

Da izvedeni napadi nisu eksces pojedinaca proizlazi iz izvješća o provedenoj akciji u kojima niti jedna od aktivnosti opisanih kao one kojima se ostvaruju obilježja kaznenog djela ratnog zločina nije označena kako aktivnost snaga suprotstavljenih Republici Hrvatskoj koja bi se odvijala izvan plana napada, koji notorno za svoju realizaciju mora sadržavati i zapovjedi za postupanje. Naime, kako iz priložene dokumentacije tako i izjava i samog optuženika kao i boraca iz postrojbe kojom je on neposredno zapovjedao proizlazi njihovo hvaljenje „besprijekornošću“ i uspjehom provedene akcije.

Slijedom izloženog nije u pravu optuženik da ne bi bila dokazana njegova aktivnost na izradi plana napada opisanog u točki 2. izreke prvostupanjske presude, u kojem planu su notorno sadržane i zapovjedi za način postupanja „vojnog stroja“ sastavljenog od paravojnih formacija i pripadnika JNA, a koje zapovjedi su potom tijekom same akcije bile i neposredno izdavane (Izviješće N. S., pripadnika Jedinice za posebne namjene), te je stoga žalbu optuženika u tome dijelu valjalo odbiti kao neosnovanu.

Također, nije u pravu državni odvjetnik da bi činjenično stanje u odnosu na kazneno djelo opisano u točki 2. izreke prvostupanjske presude bilo pogrešno utvrđeno u dijelu kada je prvostupanjski sud iz optužnice izostavio dio da bi civil N. R. bio ubijen upravo pucanjem iz tenka odnosno dijela u kojem je bilo navedeno pljačkanje civilnog stanovništva nakon što su pobjegli tijekom noći i jutra. Naime, u tome dijelu prvostupanjski sud je dao jasne i uvjerljive razloge zašto ove dijelove ne nalazi dokazanim sa potpunom izvjesnošću, te se državni odvjetnik, radi izbjegavanja nepotrebnog ponavljanja upućuje na razloge iz prvostupanjske presude.

Također, nije u pravu državni odvjetnik niti u dijelu kada u žalbi tvrdi da nije bilo razloga za izostavljanje iz činjeničnog opisa kaznenog djela iz točke 2. izreke prvostupanjske presude navoda da je postupanje optuženika bilo protivno i odredbama čl. čl. 86. i čl. 87. Dopunskog protokola Ženevskim konvencijama od 12. kolovoza 1949. godine (Protokol I) koji se odnosi na međunarodne sukobe. Protokol I sukladno ustaljenoj praksi Vrhovnog suda Republike Hrvatske i praksi jasno izraženoj u Odlukama Ustavnog suda Republike Hrvatske u postupcima za kaznena djela ratnih zločina ne može doći u primjenu kao blanketna norma u odnosu na sukobe koji su se dešavali na teritoriju Republike Hrvatske do trenutka njenog osamostaljenja i razdruživanja iz ranije državne tvorevine tj. prije 8. listopada 1991. godine. Stoga se obrazloženje kako ga je iznio prvostupanjski sud ukazuje ispravnim i točnim, a navodi iz žalbe državnog odvjetnika u tome dijelu nisu doveli u sumnji ispravnost ovakvih utvrđenja.

Također, nije u pravu državni odvjetnik niti u dijelu kada u žalbi tvrdi da je prvostupanjski sud pogrešno utvrdio činjenično stanje u odnosu na kazneno djelo ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika opisano u točki 2. optužnice, a u oslobađajućem dijelu pobijane presude, kojim je optuženom D. V. bilo stavljeno na teret da je 24. ili 25. veljače 1993. godine u B. izdao zapovjed za ubijanje dva ratna zarobljenika – zarobljena hrvatska vojnika.

Naime, prvostupanjski sud u tome dijelu pažljivo analizira sve izvedene dokaze te ispravno zaključuje da je o ovom činu iskazivao samo svjedok P. D., koji je doista opisujući inkriminirani događaj u tri navrata svaki puta iskazivao drugačije u dijelovima prikaza događanja, a ostali svjedoci ispitani na ove okolnosti čijim iskazima je sud provjeravao nisu potvrđivali vjerodostojnost iskaza P. D. te njegovo viđenje događaja u kojem je u svojim prvom iskazu teretio optuženika. Čak i sam svjedok D., ispitani na raspravi (list 809 spisa), uz mjere isključenja javnosti radi zaštite sigurnosti njega i njegove obitelji ne potvrđuje da bi čuo izdavanje zapovjedi od optuženika njemu podčinjenim vojnicima za ubojstvo dva zarobljena hrvatska vojnika, a objašnjavajući svoje ranije iskaze navodi je zapovjed za ubijanje ovo dvoje ratnih zarobljenika, što je ranije rekao čuo od nekoga, ali ne može potvrditi da bi to čuo osobno od okrivljenika.

Imajući u vidu ovakvo odstupanje svjedoka D., kao i činjenicu da o stradavanju i ubojstvu dva zarobljena hrvatska vojnika govori samo ovaj svjedok, za koga je ispravno utvrđeno da mu iskaz nije konzistentan, valja istaći da je razina vjerojatnosti da je optuženik kritične zgrade doista izdao zapovjed za ubijanje dva zarobljena hrvatska vojnika bila dostatna za utvrđenje postojanja osnovane sumnje za počinjenje ovog kaznenog djela. No, kada se radi o utvrđenju krivnje za optuženika presudom, razina izvjesnosti za određeno njegovo postupanje ili nečinjenje mora biti utvrđena izvan svake sumnje, pa makar i zatvorenim krugom indicija, a što je u konkretnom slučaju izostalo. Kako državni odvjetniku svojom žalbom niti u ovom dijelu nije uspio dovesti u sumnju utvrđenja kako su navedena u prvostupanjskoj presudi, njegovu žalbu valjalo je odbiti i u tome dijelu.

U odnosu na osporavani dio prvostupanjske presude u odnosu na troškove kaznenog postupka valja istaći da su oni odmjereni dijelom kao stvarno nastali, a dijelom u odnosu na paušalni iznos obzirom na duljinu i složenost ovog postupka, a vodeći računa o navodima samog optuženika o njegovom imovnom stanju. Pri tome valja imati u vidu da, ukoliko

optuženik ne bude u mogućnosti platiti troškove kaznenog postupka ili bi njihovim plaćanjem bilo dovedeno u pitanje uzdržavanje njega ili osoba koje po zakonu je dužan uzdržavati, sukladno odredbi čl. 148. st. 6. ZKP/08. predsjednik vijeća može optuženika osloboditi obaveze plaćanja istih.

U odnosu na povredu kaznenog zakona

Opravdano tvrdi optuženik u svojoj žalbi da u odnosu na kazneno djelo opisano u točki I izreke prvostupanjske presude je proglašen krivim za dva kaznena djela ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika počinjena u isto vrijeme i na istom mjestu, samo sa dva modaliteta počinjenja ovog kaznenog djela tj. činjenjem i nečinjenjem, a što bi ispravno valjalo označiti kao jedno kazneno djelo ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika.

Doista, činjenični opis kaznenog djela iz točke 1. izreke prvostupanjske presude u pogledu vremena počinjenja određen je na jedinstven način vremenskom odrednicom „tijekom mjeseca lipnja i srpnja 1991. godine“, a u pogledu prostorne odrednice mjesta počinjenja kaznenih djela navodi se da je to u K. na kninskoj tvrđavi. Također, u odnosu na pojedine žrtve ovog kaznenog djela (O. V. i V. B.), radi se o istim osobama u odnosu na oba modaliteta kojima je kazneno djelo počinjeno. U pogledu svojstva optuženika u kojem ostvaruje obilježja kaznenih djela navodi se da je bio zapovjednik Jedinice za posebne namjene u sastavu paravojnih postrojbi „SAO Krajine“ te je kao takav ostvario kazneno djelo činjenjem i nečinjenjem.

Govoreći o kaznenom djelo ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika iz čl. 122. OKZ RH, ovo kazneno djelo prema zakonskim obilježjima može biti počinjeno na način da počinitelj nedopuštena ponašanja kršenja pravila međunarodnog prava u odnosu na ratne zarobljenike ostvari bilo izdavanjem naredbi/zapovjedi sebi podčinjenima za takvo postupanje bilo da neposredno sam poduzima nedopuštene radnje. Pri tome valja imati u vidu da iako se u presudama uobičajeno spominju pojedine žrtve, zaštitni objekt kod ovih kaznenih djela je zaštita čovječnosti i međunarodnog prava kao ukupnost, a kroz pojedine označene žrtve se provjerava i utvrđuje je li takvo ponašanje doista ostvareno. Stoga se kod ovih kaznenih djela ne može govoriti o stjecaju u odnosu na svaku pojedinu žrtvu, već su one označene kao kolektivitet (ratni zarobljenici) prema kojem su kršena pravila međunarodnog prava.

Istovremeno, valja istaći da kao i u odnosu na druga kaznena djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava, prema ustaljenoj praksi Vrhovnog suda Republike Hrvatske, uvijek se radi o tzv. komisivnoomisivnim deliktima tj. deliktima koji se mogu u smislu čl. 28. OKZ RH počinuti i činjenjem i nečinjenjem. Prema tome, kao i u svim drugim situacijama kada optuženik čini određeno kazneno djelo ostvarujući bilo više modaliteta tog istog kaznenog djela, bilo da radnju kaznenog djela ostvaruje i činjenjem i nečinjenjem, uvijek se radi samo o jednom kaznenom djelu, a ne o stjecaju kaznenih djela kako je to pogrešno označio prvostupanjski sud.

U pogledu razjašnjenja mogućnosti počinjenja ovog kaznenog djela nečinjenjem, što je prvostupanjskom presudom utvrđeno u odnosu na ratne zarobljenika - zarobljene pripadnike hrvatske policije V. B., N. P., Z. M., I. K., M. M. i O. V., valja istaći da je za utvrđenje ovog oblika odgovornosti potrebno utvrditi nekoliko prethodnih uvjeta, što je

prvostupanjski sud ispravno utvrdio i time omogućio preinaku kako je navedena u točki I/ izreke ove presude.

Uvodno valja istaći da nije u pravu optuženik kada problematizira svoj status zapovjednika tvrdeći da ne postoji niti jedan dokument koji bi na sudu bio izveden kao dokaz optužbe, a kojim bi on bio imenovan zapovjednikom Jedinice za posebne namjene, a što bi bila eventualna osnova za utvrđenje njegove odgovornosti. Naime, odredbe međunarodnog prava štite zaštićene kategorije osoba, gdje spadaju i ratni zarobljenici, kako od postupanja tijekom rata tako i tijekom oružanog sukoba. U vrijeme kada je optuženiku inkriminirano vrijeme počinjenja kaznenog djela opisanog u točki 1. izreke prvostupanjske presude tj. lipanj i srpanj 1991. godine, Republika Hrvatska još uvijek je bila u sastavu bivše državne tvorevine Jugoslavije kao jedna od federalnih država. To je vrijeme kada je već, prema tada važećem Ustavu SFRJ održan Referendum o osamostaljenju Republike Hrvatske i razdruživanju od Savezne Federativne Republike Jugoslavije (19. svibnja 1991. godine) i kada su u Republici Hrvatskoj već započele aktivnosti radi njenog osamostaljenja. Također, kako to ispravno utvrđuje prvostupanjski sud na teritoriju Republike Hrvatske dio tada pobunjenog stanovništva, unatoč rezultatima Referenduma kojim je preko 92 % glasova bilo za razdruživanje, oružanom silom pokušava pojedine dijelove Republike Hrvatske staviti pod svoju potpunu kontrolu i time osujetiti cjelovito razdruživanje Republike Hrvatske od Jugoslavije, što rezultira oružanim sukobima i tzv. „balvan revolucijom“. U tim okolnostima i na teritoriju Republike Hrvatske još uvijek postoji Jugoslavenska narodna armija, koja je prema tada službeno izraženom njihovom stavu, o čemu su govorili i svjedoci u ovom postupku, trebala biti „tampon zona“ razdvajanja prema pobunjenom dijelu stanovništva. Međutim, kako to proizlazi i iz dokaznog postupka u ovom postupku JNA je već tada svoje vojne potencijale stvarno stavila u službu onih koji su željeli osujetiti referendumsku odluku o razdruživanju, uz nespornu činjenicu da pojedinci u sastavu JNA sa time nisu bili suglasni o čemu su također u ovom postupku izvedeni dokazi (iskaz svjedok P. koji je iskazivao o svađi okrivljenika i pukovnika iz P. te izvještaj Ž. I.).

Upravo u takvoj situaciji optuženi D. V., kako to proizlazi iz njegovih osobnih podataka, a zatim i iz dokazne građe iz ovog postupka, osoba koja nema nikakve veze sa prostorima Republike Hrvatske već je stanovnik Australije, dolazi očito na poziv onih koji su željeli osujetiti osamostaljenje Republike Hrvatske i formira Jedinicu za posebne namjene. Točno je da o formiranju te jedinice i imenovanju njega za zapovjednika nema pisane zapovjedi, međutim, o postojanju te jedinice kao i činjenici da joj je na čelu bio upravo optuženi D. V. izvedeni su brojni dokazi u ovom postupku, kako iskazi svjedoka tako i dokazna građa – dokumenti u kojima je D. V. bio označavan zapovjednikom, a tu činjenicu tijekom dokaznog postupka ne osporava niti sam optuženik. Osim toga valja istaći da optuženik formirajući ovu jedinicu i sam govori o njejoj zadaći, koja zadaća nije bila usmjerena „na razdvajanje“, što je bila službena zadaća tada legalne JNA. Dakle, zadaća Jedinice za posebne namjene bila je osposobiti pobunjeni dio stanovništva hrvatske za oružano suprotstavljanje aktivnostima državne vlasti u Republici Hrvatskoj. Prema tome, on je došavši na drugi dio zemaljske kugle u odnosu na prostor gdje je živio stavio se na raspolaganje pobunjenom dijelu stanovništva sa ciljem osujećenja legalnih aktivnosti državnih vlasti u Republici Hrvatskoj odnosno sa ciljem odvajanja dijela državnog teritorija od Republike Hrvatske. U takvoj situaciji oružanog sukoba koji je u to vrijeme nedvojbeno postojao na pojedinim dijelovima Republike Hrvatske, optuženik formira oružanu jedinicu koja je potpuno izvan legalnih formacija oružane sile koje se nalaze na teritoriju Republike

Hrvatske, zbog čega je nemoguće očekivati da će o formiranju takve jedinice postojati formalna zapovjed ili formalno imenovanje njega zapovjednikom. Naime, optuženik je funkcionirao kao stvarni zapovjednik ove postrojbe, o čemu su iskazivali brojni svjedoci i izvedeni su brojni dokazi tijekom prvostupanjskog postupka.

Nije u pravu optuženik kada tvrdi da kazneno djelo ratnog zločina nečinjenjem može počiniti samo zapovjednik imenovan i postavljen u formalnoj proceduri na to mjesto. Naime, ne radi se o počinjenju kaznenog djela Odgovornosti zapovjednika kako je ono označeno u čl. 96. KZ/11. Radi se o utvrđenju odgovornosti optuženika za kazneno djelo ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika kao komisivnoomisivnog delikta, koje kazneno djelo je jednim dijelom počinio nečinjenjem.

Naime, nakon što je prvostupanjski sud suprotno tvrdnjama iz žalbe državnog odvjetnika ispravno iz činjeničnog opisa izostavio odredbe Dopunskog protokola uz Ženevske konvencija od 12. kolovoza 1949. godine o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba od 8. lipnja 1977. godine (Protokol I), obzirom da je Republika Hrvatska u vrijeme označeno kao vrijeme počinjenja kaznenog djela bila još uvijek u sastavu bivše državne tvorbe SFRJ, to se niti oružani sukobi koji su se stvarno odvijali na teritoriju Republike Hrvatske ne mogu smatrati međunarodnim sukobima, već nemeđunarodnim, o čemu postoji jasna praksa kako Vrhovnog suda Republike Hrvatske tako i Ustavnog suda Republike Hrvatske. Tek od 8. listopada 1991. godine, kada je i u državopravnom smislu uslijedilo razdruživanje od SFRJ, a JNA označena okupatorskom vojskom, sukobi na teritoriju Republike Hrvatske mogu se smatrati međunarodnim, a time i zaštićene kategorije uživati zaštitu Protokola I. Time je izostala mogućnost utvrđivati odgovornost zapovjednika u smislu čl. 86. i 87. Protokola I.

No, odgovornost zapovjednika neke postrojbe, a što je optuženi D. V. zasigurno bio u odnosu na Jedinicu za posebne namjene, za postupke njemu podčinjenih u tom slučaju treba promatrati kroz osnovni *ratio* funkcije zapovjedanja, pa u vezi sa time i kroz opća načela kaznenog zakonodavstva, pa tako i modalitete počinjenja kaznenog djela, koje može biti izvršeno kako činjenjem tako i nečinjenjem. Upravo u tom svjetlu prvostupanjski sud je ispravno utvrdio odgovornost optuženika kao zapovjednika postrojbe na način da njegovu odgovornost treba promatrati kroz prizmu njega kao garanta prema ugroženoj strani, konkretno ratnim zarobljenicima koje u svojoj vlasti imaju vojnici jedinice kojom on stvarano zapovjeda.

Načelno, a i konkretno, za utvrđivanje odgovornosti zapovjednika za radnje koje su poduzeli njemu podčinjeni i kojim radnjama se ostvaruju obilježja kaznenog djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava, valja imati u vidu odredbu čl. 28. OKZ RH. Upravo u toj normi je prostor za utvrđenje odgovornosti optuženog V. za ratni zločin protiv ratnih zarobljenika na način utvrđenja odgovornosti zapovjednika za činjenje njemu podčinjenih koje nije spriječeno, čime je u jednom dijelu ostvario obilježja kaznenog djela iz čl. 122. OKZ HR.

Općenito, govoreći o kaznenoj odgovornosti za tzv. garantna kaznena djela treba istaći temeljne pretpostavke koje moraju biti ispunjene da bi se tom obliku kaznene odgovornosti uopće moglo govoriti, a što je tijekom prvostupanjskog postupka ispravno utvrđeno. Radi se o pet posebnih kategorija, a to su: postojanje osobe garanta tj. osobe koja je nositelj obaveze sprečavanja zabranjene posljedice; svijest garanta o okolnostima na kojima se temelji njegova

garantna obaveza; sadržaj propusta koji se sastoji u sprečavanju zabranjene posljedice ovih kaznenih djela; sama posljedica koja je inkludirana u strukturu kaznenog djela i konačno klauzula jednake vrijednosti činjenja i nečinjenja tj. nepravo koje ostvaruje garant svojim propustom mora biti jednako vrijedno kao i činjenje u okvirima istog kaznenog djela.

Već je ranije navedeno da je kod optuženika svojstvo stvarnog zapovjednika vojne postrojbe nedvojbeno utvrđeno. Naime radilo se o zapovjedniku vojne formacije na koju se imaju primijeniti ratni zakoni sa svim pravima i dužnostima, iako izvan legitimnih državnih struktura, a sve sukladno članku 1. Pravilnika o zakonima i običajima rata na kopnu, koji je prilog uz Konvenciju o zakonima i običajima rata na kopnu (IV Haška konvencija iz 1907.) i kojim se propisuje da se ratni zakoni sa svim pravima i dužnostima primjenjuju na sve formacije koje 1/ imaju na čelu osobu odgovornu za podčinjene, dakle zapovjednika; 2/ imaju stalni znak za raspoznavanje koji se može razlikovati sa udaljenosti; 3/ otvoreno nose oružje te se 4/ pri svojim ratnim operacijama pridržavaju zakona i običaja ratovanja.

Imajući u vidu podjelu zadaća u okvirima "ratnog stroja", zadaća je zapovjednika da ne dopusti postupanje njemu podčinjenih pojedinaca i vojnih jedinica kojima zapovjeda, kojim bi oni ostvarili obilježja kaznenih djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava, jer se oni, zapovjednici, u odnosu na neprijateljsku vojsku, zarobljene vojnike i civile neprijateljske strane pojavljuju kao garanti njihovih temeljnih prava zajamčenih međunarodnim pravom.

Pri tome važno je utvrditi, a što je i učinjeno prvostupanjskim postupkom da je optuženik kao stvarni zapovjednik osoba koja ima faktičnu moć zapovjedanja sebi podčinjenima. Za utvrđenje njegove stvarne mogućnosti zapovjedanja prvostupanjski sud je izveo brojne dokaze i sa potpunom izvjesnošću utvrdio da je optuženi V. imao stvarnu moć usmjeravanja radnji njemu podčinjenih, zatim da je, iako izvan ustroja legalnih vojnih formacija, raspolagao efikasnim sredstvima zapovjedanja (svi su ga se vojnici bojali; kaznio je vojnike koji nisu čuvali „njegovog“ medvjeda) i konačno da je imao saznanje o poduzetim radnjama njemu podčinjenih kojim su oni ostvarili postupanja zabranjena prema ratnim zarobljenicima. Naime, iz iskaza brojnih svjedoka sa potpunom izvjesnošću je utvrđeno da su ratni zarobljenici na prostoru kninske tvrđave gdje se nalazio improvizirani zatvor bili svakodnevno zlostavljani i tučeni na način da su na njima bile vidljive povrede, pa je to vidio i sam optuženik, a također prema izjavama svjedoka zatvorenika, kojima vjeruje i ovaj drugostupanjski sud, često je i sam nazočio takvom fizičkom zlostavljanju, a u odnosu na dvije zarobljene osobe (O. V. i V. B.) i sam poduzeo radnje kojima je ostvario ponašanja nedozvoljena međunarodnim pravom prema ratnim zarobljenicima. Stoga i po mišljenju Vrhovnog suda Republike Hrvatske sa punom izvjesnošću je utvrđeno da je optuženik znao za čine koje prema ratnim zarobljenicima poduzimaju njegovi podčinjeni, a nije poduzeo ništa da se takvo postupanje njemu podčinjenih spriječi.

Istovremeno, kod optuženika je, kako to ispravno utvrđuje prvostupanjski sud postojala svijest o odredbama međunarodnog ratnog prava o pravilima postupanja prema ratnim zarobljenicima, što je vidljivo kako iz navoda njegovih istupa u medijima koji su pregledani tijekom dokaznog postupka, dokumenta pod nazivom „Z.“ te iskaza svjedoka B., iz kojih dokaza je utvrđeno kako se okrivljenik hvali time da oni su svjesni i poštuju obveza koje za njih proizlaze iz odredaba Ženevskih konvencija i normi međunarodnog prava. Sa potpunom izvjesnošću utvrđeno je da je kod okrivljenika postojala svijest o obvezama koje ima kao zapovjednik vojne formacije nazvane Jedinica za posebne namjene tj. svijesti da je on

kao stvarni zapovjednik kao garant odgovoran za postupke svojih podčinjenih prema ratnim zarobljenicima.

Upravo u tim okolnostima prvostupanjski sud ispravno utvrđuje da optuženi V. propustom sankcioniranja njemu podčinjenih vojnika, kao garant prava na siguran život i zaštitu tjelesnog integriteta ratnih zarobljenika, koje zarobljenike su njegovi vojnici svakodnevno i redovito u inkriminiranom razdoblju podvrgavali zlostavljanju i to na način da su ih tukli šakama, nogama i kundacima pušaka po cijelom tijelu, repetirali puške i gurali im puščane cijevi u usta, izvodili ih i vezali te psihički zlostavljali, te ih mučili žeđu, na posredan način, a što je sve protivno odredbama čl. 3. st. 1. točke a) i c) i čl. 13. i čl. 14. Ženevske konvencije o postupanju s ratnim zarobljenicima od 12. kolovoza 1949. godine, te odredbama čl. 3. st. 1. točke a) i c) i čl. 27. i čl. 32. Ženevske konvencije o zaštiti građanskih osoba u vrijeme rata od 12. kolovoza 1949. godine i odredbama čl. 4. st. 1. i 2. točke a) i e) Dopunskog protokola Ženevskim konvencijama od 12. kolovoza 1949. godine o zaštiti žrtava nemeđunarodnih oružanih sukoba (Protokol II) od 8. lipnja 1977. godine, nekažnjavanjem zabranjenih postupaka svojim postupcima/nepostupanjem izražavao neverbalne zapovjedi sebi podčinjenim vojnicima da nastave sa takvim postupanjem.

Sadržaj propuštanja kod optuženika sastojao se u neizdavanju zapovjedi za ispravno i zakonom dopušteno postupanje i usmjeravanje vojne sile kojom se zapovjeda, kako bi se izbjeglo počinjenje kaznenog djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava. Nepoduzimanjem zapovjedanih funkcija u koje svakako spada i sankcioniranje nedopuštenih postupaka njenu podčinjenih vojnika sa ciljem odvratanja drugih vojnika od takvih postupaka, a time i njihovog sprečavanja, odnosno nepokretanjem stegovnog mehanizama prema tim osobama koje su počinile radnje kojima se ostvaruju obilježja kaznenog djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava, optuženik je neverbalno se usuglašavao s tim činjenjima, a time podčinjenim vojnicima davao jasno do znanja da je i takvo postupanje dopušteno radi ostvarenja cilja radi kojega je vojna jedinica osnovana.

Svaka ratna operacija, bila ona međunarodnog ili nemeđunarodnog karaktera ima svoj cilj u odnosu na oružano suprotstavljenu stranu, pa time i zarobljenike te protivne strane. Svaki zapovjednik koji zapovjeda oružanom silom, svoje zapovjedanje ima usmjereno ka postizanju cilja zbog kojeg je „ratni stroj“ pokrenut. Za ostvarenje toga cilja zapovjednici izdaju zapovjedi sebi podčinjenim, ali stvarno zbivanje na terenu vrlo često ne predstavlja zbroj izdanih zapovjedi, već uvijek radi ostvarenja cilja za koji je „ratni stroj“ pokrenut postoji i dio samostalnih aktivnosti podređenih vojnika. Te radnje bivaju poduzete prema načelu "*cilj opravdava sredstvo*" sa zadaćom ostvarenja cilja osnovne upotrebe vojnih jedinica. Načelno, vojnici pojedinci, rukovodeći se osnovnim ciljem uporabe oružane sile u koju su uključeni, poduzimaju i radnje koje nisu bile izrijeком navedene u zapovjedima, a sve radi ostvarenja temeljnog cilja djelovanja njihovih vojnih formacija. Kada oni takvim radnjama uđu u sferu izvršenja kaznenih djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava, a njihov zapovjednik, znajući za takvo njihovo postupanje ništa ne poduzme u odnosu na počinitelje takvog djela, on svojim propustom kažnjavanja u odnosu na sve koji su znali za nedopuštene postupke i nesankcioniranje istih od strane zapovjednika u naravi prema njima proširuje svoju sferu zapovjedi, neverbalno izražavajući da takvo ponašanje njemu podčinjenih je u suglasju sa verbalno izdanim zapovjedima.

Upravo u tom segmentu prvostupanjski sud ispravno nalazi odgovornost zapovjednika optuženog V. i za nekažnjavanje njemu podčinjenih vojnika za postupanja kojima oni povređuju odredbe međunarodnog prava prema ratnim zarobljenicima, pa i u situaciji izvaninstitucionalne vojne formacije, koje kažnjavanje je prema utvrđenju prvostupanjskog suda činio u drugim potpuno banalnim situacijama. Naime, notorno da je u ratnim situacijama zadaća zapovjednika kao garanta i zadaća sprečavanje zabranjenih postupanja prema njemu vojno suprotstavljenoj strani pa time i prema ratnim zarobljenicima protivne strane. Zadaća je zapovjednika da u odnosu na nedopušteno ponašanje njemu podređenih izrazi svoj jasan stav i zapovjedanjem pokrene postupak kažnjavanja njemu podčinjenih vojnika za nedopuštene postupke, konkretno prema ratnim zarobljenicima.

Toleriranjem nedopuštenog postupanja, u čemu dijelom i osobno sudjeluje, on faktički proširuje zapovjedi i na takve nedopuštene aktivnosti kojima se postiže željeni cilj uporabe vojne sile i u odnosu na ukupnost jedinice kojom zapovjeda. Za pokretanje postupka i sankcioniranje, kako je ranije istaknuto, on je imao efektivnu mogućnost kažnjavanja i time izražavanja svoga neslaganja sa takvim postupcima, neovisno o tome što sustav sankcioniranja nije u okvirima legitimnih institucija državne vlasti, kao što to nije niti sama vojna formacija kojom je optuženi V. zapovjedao.

I konačno, kako to proizlazi iz izvedenih dokaza u prvostupanjskom postupku, postoji nedvojbeno izjednačenost nečinjenja optuženika s njegovim činjenjem kod izdavanja konkretnih vojnih zapovjedi. Kako je već ranije navedeno zapovjednik ima garantne obaveze prema pripadnicima neprijateljske strane, a osobito prema ratnim zarobljenicima. Njegova zadaća zapovjednika ne iscrpljuje se samo u usmjeravanju "ratnog stroja" zapovjedima tijekom oružanih sukoba ka postizanju cilja zbog koga se rat ili oružani sukob vodi. On, upravo zbog stvarne mogućnosti zapovjedanja, koja je uvjet postojanja vojne strukture i time usmjeravanja njemu vojno podčinjenih, ima i garantne obaveze u odnosu na neprijateljsku stranu. Nepoduzimanje radnje kojom bi spriječio nastupanje posljedica opisanih u zakonskom opisu kaznenom djelu ratnom zločinu protiv ratnih zarobljenika (ali jednako tako i u odnosu na druga kaznena djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava), a koje su rezultat djelovanja njemu vojno podčinjenih, predstavlja takvo nepravo koje je jednako vrijedno kao i samo činjenje tj. izdavanje zapovjedi njemu vojno podčinjenim za radnje kojima oni ostvaruju zakonska obilježja ovog kaznenog djela.

Važno je uočiti da nepostupanje zapovjednika tj. nekonzumiranje ovlasti zapovjedanja prema sebi podčinjenima koji neposredno provode radnje kojima ulaze u sferu kaznene odgovornosti za kaznena djela ratnog zločina pa tako i protiv ratnih zarobljenika izjednačeno je sa samim postupanjem tj. mogućnošću počinjenja kaznenog djela aktivitetom.

Slijedom izloženog prvostupanjski sud, suprotno navodima žalbe optuženika ispravno utvrđuje njegovu odgovornost za počinjenje kaznenog djela ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika nečinjenjem tj. nesankcioniranjem već pri prvoj spoznaji o postupanju njemu podčinjenih za njihove radnje kojima su ostvarili elementa tog kaznenog djela. Također, u tome dijelu kako je već ranije istaknuto nije u pravu niti državni odvjetnik kada se žali zbog pogrešno utvrđenog stanja zbog izostavljanja iz činjeničnog opisa dijela koji se odnosi na čl. 86. i čl. 87. Dopunskog protokola Ženevskim konvencijama od 12. kolovoza 1949. godine (Protokol I), jer odgovornost zapovjednika za radnje poduzete u vremenu do 8. listopada 1991. godine nije moguće utvrđivati pozivom na ove odredbe Protokola I, ali time nije

izostala mogućnost utvrđenja odgovornosti zapovjednika za propuste u zapovjedanju kako je to činio optuženi V. jer njegova odgovornost jasno proizlazi iz činjenice da se radi o komisivnoomisivnom deliktu u kojem je on radnje svoje kaznene odgovornosti ostvario nepostupanjem tj. nečinjenjem zapovjednih funkcija kako je to ranije objašnjeno.

Ispitujući pobijanu presudu po službenoj dužnosti i povodom podnesenih žalbi utvrđeno je da je prvostupanjski sud u odnosu na kazneno djelo opisano u točki 1. izreke prvostupanjske presude povrijedio kazneni zakon na štetu optuženika i u dijelu kada je propust u zapovjedanju kako je ranije opisano njemu podčinjenim vojnicima, u odnosu na M. L., N. L. i T. C. označio kao posebno kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, ostvarenog također nečinjenjem.

Naime prvostupanjski sud i u izreci same presude ove osobe označava kao osobe „...uhićene civilne osobe .... za koje se sumnjalo da sudjeluju u organiziranju oružanog otpora“.

Dakle već u samoj izreci prvostupanjski sud navodi da su ove osobe uhićene pod sumnjom „...da sudjeluju u organiziranju oružanog otpora ...“ pobunjenom dijelu stanovništva Republike Hrvatske, dakle kao osobe za koje kod pripadnika Jedinice za posebne namjene postoji sumnja da su spremne pružiti oružani otpor paravojnim formacijama u čijem sastavu je djelovala i Jedinica za posebne namjene, a kojom je zapovjedao optuženi V. Dakle, u svijesti kako neposrednih izvršitelja tako i optuženika kao zapovjednika koji nedopuštena postupanja nije spriječio i time neverbalno i prema njima proširio svoju zapovjed, oni su smatrani ratnim zarobljenicima. Da i ove osobe uživaju zaštitu kao ratni zarobljenici proizlazi i iz odredbe čl. 5. Ženevske konvencije o postupanju s ratnim zarobljenicima od 12. kolovoza 1949. godine u kojoj je izrijekom propisano da će se ova „... Konvencija primjenjivati na osobe navedene u čl. 4. čim padnu pod vlast neprijatelja pa do njihova konačno oslobođenja i repatrijacije.“, a ako bi postojala sumnja pripadaju li osobe koje su „... pale pod vlast“ neprijatelju nekoj od kategorija nabrojanih u čl. 4. te Konvencije, tada će i te osobe uživati zaštitu ove Konvencije sve dok nadležni sud ne utvrdi njihov status. Kada se govori o nadležnom sudu, pri tome se misli na sud vojne sile „pod čiju vlast su te osobe pale“. Kako njihov status nije razjašnjen tijekom vremena inkriminiranog optuženiku, to se one kroz čitavo vrijeme inkriminacije u kojem su bile zatočene imaju smatrati ratnim zarobljenicima te je prema njima jedino bilo moguće počinuti ratni zločin protiv ratnih zarobljenika, kako je to sada i označeno u točki I ove presude i to kao jedno djelo povezano sa ostalim inkriminacijama stavljenim na teret optuženom V. opisanim u točki 1. izreke prvostupanjske presude.

Kako je u odnosu na oštećene M. L., N. L. i T. C. prvostupanjskom presudom bilo pogrešno ocijenjeno da bi se radilo o posebnom kaznenom djelu ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, iako su oni kroz vrijeme inkriminacije imali biti smatrani ratnim zarobljenicima, kako su ih prema svijesti počinitelja i tretirali, to je u tome dijelu povrijeđen kazneni zakon na štetu optuženika, što je ovaj sud utvrdio po službenoj dužnosti u smislu čl. 476. st. 1. toč. 2. ZKP/08. označivši i ovaj dio inkriminacije u odnosu na optuženog V. kao jednu od sastavnica kaznenog djela ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika.

Ovakvom preinakom u pravnoj oznaci kaznenog djela opisanog u točki 1. izreke prvostupanjske presude, odluka o krivnji optuženog V. u odnosu na taj činjenični opis

suglasna je i sa odlukom o izručenju. Naime, kada je traženo izručenje optuženog V. za ovaj činjenični opis, ono je u tome dijelu označeno samo kao jedno kazneno djelo ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika, čemu je sukladna i odluka sudbene vlasti u Republici Hrvatskoj o krivnji optuženog V. u odnosu na ovaj opis.

U pravu je optuženi V. kada problematizira pitanje primjene zakona tj. po kojem zakonu se ima utvrđivati njegova eventualna kaznena odgovornost, ali samo u odnosu na kazneno djelo opisano u točki 2. izreke prvostupanjske presude.

Točno je da su radnje optuženog V. za koje je proglašen krivim u točkama 1. i 2. izreke prvostupanjske presude poduzimane u vrijeme dok je Republika Hrvatska bila jedna od država sastavnica Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije te da je na čitavom njenom teritoriju tada još uvijek bio na snazi savezi zakon tj. Krivični zakon Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Taj zakon je u Glavi XVI propisivao kaznena djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava, pa time i kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva i kazneno djelo ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika. U odnosu na oba ova kaznena djela propisana kazna je bila kazna zatvora od najmanje pet godina ili smrtna kazna. Točno je da je tzv. Božićnim Ustavom tj. Ustavom Republike Hrvatske od 22. prosinca 1990. godine u čl. 21. izrijekom propisano da u Republici Hrvatskoj nema smrtne kazne. Međutim, ova odredba Ustava Republike Hrvatske nije izmijenila tekst tada važećeg KZ SFRJ u kojem je još uvijek bila propisna za ova kaznena djela smrtna kazna. Izmjena zapriječene kazne u odnosu na ova kaznena djela u tekstu zakona u kojem su ona inkriminirana (Posebni dio) nije uslijedila niti donošenjem Zakona o preuzimanju Krivičnog zakona SFRJ ("Narodne novine, broj 53/91 od 8. listopada 1991. godine). Naime, tim zakonom u općem dijelu izbrisan je čl. 37. KZ SFRJ kojim su bili normirani uvjeti za propisivanje u zakonu i uvjeti za njeno izricanje. Smrtna kazna izbrisana je kao jedna od mogućih kazni, ali pojedine odredbe inkriminacija u Glavi XVI (Kaznena djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava) i zapriječeni kazni nisu mijenjane. Republika Hrvatska je izmijenila ovaj zakon 26. lipnja 1992. godine ("Narodne novine, broj 39/92) izmijenivši tada i sam naziv zakona u Osnovni krivični zakon Republike Hrvatske. Izmjena zakona učinjena je tada i u posebnom dijelu zakona u odnosu na zapriječene smrtne kazne za kaznena djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva (čl. 142 OKZ RH) i kazneno djelo ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika (čl. 144. OKZ RH), propisujući da se u odnosu na ova i još neka kaznena djela iz Glave XVI u dijelu koji označava zapriječene kazne riječi „smrtna kazna“ zamjenjuju riječima „kaznom zatvora od dvadeset godina“.

Kako je OKZ RH imao više izmjena, to je Odbor za zakonodavstvo Zastupničkog doma Sabora Republike Hrvatske na sjednici 22. ožujka 1993. godine, utvrdio je pročišćeni tekst Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske, koji tekst je objavljen u Narodnim novinama broj 31 od 16. travnja 1993. godine, kojim pročišćenim tekstom je utvrđena nova nomenklatura članaka zakona pa tako i u odnosu na kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva (čl. 120 OKZ RH) i kazneno djelo ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika (čl. 122. OKZ RH).

Posebno valja istaći da je i stupanjem na snagu KZ/11. i nadalje ponašanje za koje je optuženi V. proglašen krivim ostalo označeno kao kazneno djelo i ima svoj kaznenopravni kontinuitet te je valjalo razmotriti zapriječene kazne i u tom zakonu.

U odnosu na kazneno djelo ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika, kao najblaži zakon, suprotno tvrdnji iz žabe optuženika da bi to bio KZ SFRJ, ukazuje se OKZ RH koji je za to djelo imao zapriječenu kaznu zatvora najmanje pet godina ili kaznom zatvora od dvadeset godina. Naime, KZ SFRJ je imao zapriječenu smrtnu kaznu pa je, neovisno o tome što je u Republici Hrvatskoj tzv. Božićnim Ustavom smrtna kazna ukinuta, ona kao takva i nadalje bila propisana uz zakonski opis tog kaznenog djela. Nije u pravu optuženik kada tvrdi da je ukidanjem smrtne kazne u Ustavu Republike Hrvatske za ovo kazneno djelo ostala propisana kao najteža kazna zatvora od petnaest godina. Naime, prema ustaljenoj praksi Vrhovnog suda Republike Hrvatske, nakon ovakvog ukidanja smrtne kazne deklariranjem u odredbama Ustav Republike Hrvatske, a ne dirajući u tekst zakona, što je učinjeno tek odredbama OKZ RH, a vodeći računa o činjenici da je već KZ SFRJ propisivao u čl. 38. st. 2. da sud za kaznena djela za koja je propisana smrtna kazna može ex lege izreći i kaznu zatvora od dvadeset godina, najtežom kaznom u odnosu na ova kaznena djela u kojima je ostala propisana smrtna kazna ima se smatrati kazna zatvora od dvadeset godina, a ne petnaest godina zatvora kako to sugerira optuženik svojom žalbom. Kako KZ/11. za takvo postupanje sada podvedivo pod odredbe čl. 91. st. 1. KZ/11. propisuje kaznu zatvora od najmanje pet godina ili kaznu dugotrajnog zatvora, što znači mogućnost osude na četrdeset godina dugotrajnog zatvora, to niti ovaj zakon za radnje kojima se ostvaruje učin kazneno djelo ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika nije blaži u odnosu na OKZ RH.

Međutim, u odnosu na kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva kako je ono opisano u točki 2. izreke prvostupanjske presude, kojom je optuženiku utvrđeno da je protivno odredbama čl. 3. st. 1. točka a), čl. 27., čl. 33. i čl. 53. Ženevske konvencije o zaštiti građanskih osoba u vrijeme rata od 12. kolovoza 1949. godine i odredbama čl. 4. st. 1. i 2. točka a), čl. 13. i čl. 16. Dopunskog protokola Ženevskim konvencijama od 12. kolovoza 1949. godine o zaštiti žrtava nemeđunarodnih oružanih sukoba (Protokol II) od 8. lipnja 1977. godine sudjelovao u izradi plana napada osim na Policijsku postaju u G., i na prigradsko naselje J. i selo G. V., temeljem kojih planova za napad su bile provođene zapovjedi podčinjenim postrojbama da bez izbora cilja granatiraju iz tenkova, minobacača, oklopnih vozila, pucaju iz ručnih bacača, snajpera i drugog oružja po civilima, civilnim kućama i gospodarskim zgradama u J., znajući da se u njima nalaze civili mještani pretežito hrvatske nacionalnosti s obiteljima, a sve u cilju zastrašivanja hrvatskog stanovništva i uništenja njihove imovine, kako bi ih se natjeralo na bijeg, pa su tako pripadnici ovih postrojbi gotovo cijeli dan iz svog raspoloživog oružja pucali po kućama u J., te su pucajući ubili mještanina N. R. koji je prelazio ulicu, a iz vatrenog oružja ubili njemačkog novinara E. S. koji se nalazio u vozilu sa vidljivim oznakama da se u njemu nalaze novinari i kretao u pravcu ulaza u G., te zapovjed da se topom s tenka gađaju crkvu i školu u G. V., pri čemu su osnovna škola i crkva sv. F. K., koja ima status spomenika kulture, i obližnje kuće oštećene, dok je u J. oštećeno ili uništeno najmanje 24 kuće i gospodarskih objekata izrijekom navedenih vlasnika, tako da je stanovništvo J., tijekom noći i jutro .... srpnja 1991. godine, bilo prisiljeno pobjeći i napustiti svoje domove, dok su zbog granatiranja V. i stanovnici tog kraja počeli napuštati svoje domove, opravdano u svojoj žalbi ističe optuženik da se u odnosu na ovako označeno postupanje najblažim ukazuje KZ/11. koji u čl. 91. st. 2. za postupanje kojim se usmjerava napad protiv civilnog stanovništva, usmjerava napad protiv civilnih objekata i usmjerava napad protiv zgrada posvećenih vjeri i obrazovanju, a nisu vojni ciljevi, propisuje kaznu zatvora najmanje tri godine, što znači da je najviša moguća kazna dvadeset godina. Kako je posebni minimum za ovo kazneno djelo najblaži u odnosu na sve zakone koji su se mijenjali, a ovakvo postupanje propisivali kao kazneno djelo najblaži u KZ/11., a posebni maksimum je

isti u odnosu na OKZ RH (20 godina), to je ovako opisano postupanje, kako to ispravno ističe u svojoj žalbi optuženi V. valjalo označiti kao kazneno djelo protiv čovječnosti i ljudskog dostojanstva ratnim zločinom iz čl. 91. st. 2. toč. 1., 2. i 9. KZ/11. kako je to i učinjeno u točki II ove presude.

U odnosu na odluku o kazni

Uvodno valja istaći da prvostupajnsku presudu zbog odluke o kazni pobija državni odvjetnik, ali samo u odnosu na jedinstvenu kaznu zatvora, te optuženik koji tvrdi da bi ispravnom primjenom kaznenog zakona u odnosu na kazneno djelo opisano u točki 1. izreke prvostupajnske presude i njegova kazna zasigurno bila manja, a zasigurno da mu je prestrogo odmjerenjena kazna za kazneno djelo pod točkom 2. a samim time i jedinstvena kazna zatvora.

Ovaj sud u odnosu na kazneno djelo pod točkom 1. izreke prvostupajnske presude dijelom prihvaćajući žalbu optuženika, a dijelom utvrđujući sam po službenoj dužnosti povredu kaznenog zakona na štetu optuženika, uslijed čega je preinačio pravnu oznaku ovog kaznenog djela na način da se ne radi o počinjenju tri odvojena kaznena djela kako je to bilo učinjeno prvostupajnskom presudom već da se radi o jednom kaznenom djelu ratnom zločinu protiv ratnih zarobljenika za koje je valjalo odmjeriti novu kaznu.

Također, u odnosu na kazneno djelo opisano u točki 2. izreke prvostupajnske presude, prihvaćena je žalba optuženika u dijelu zbog povrede kaznenog zakona na njegovu štetu te je to ponašanje označeno po čl. 91. st. 2. toč. 1., 2. i 9. KZ/11. kao blažem zakonu.

U odnosu na žalbu državnog odvjetnika valja istaći da nije bilo osnove za strožom jedinstvenom kaznom zatvora, a to osobito obzirom na utvrđene povrede kaznenog zakona i novoutvrđene pojedinačne kazne zatvora, pri čemu jedinstvena kazna ne smije dosegnuti njihov zbroj.

U procesu individualizacije kazne za pojedina kaznena djela te jedinstvenu kaznu zatvora, prvostupajnski sud je ispravno utvrdio sve odlučne činjenice od kojih ovisi visina kako utvrđenih tako i jedinstvene kazne (protek vremena, dosadašnja neosuđivanost, a nasuprot tome težina stradanja i razaranja kako su ona utvrđena u odnosu na obje točke iz činjeničnog opisa pobijane presude. Pri tome posebno valja imati u vidu činjenicu raseljavanja dijela hrvatskog stanovništva iz svojih domova, koje je u konačnici trajalo do potpunog oslobađanja dijelova Republike Hrvatske, koji su bili okupirani od pripadnika paravojnih formacija paradržave SAO Krajine, a koja okupacija je započela upravo ratnim sukobima za koje je optuženik proglašen krivim, a unutar tada jedinstvene državne tvorevine SFRJ u čijem sastavu je tada bila i Republika Hrvatska. Također, iz utvrđenja prvostupajnskog suda u odnosu na osobne podatke optuženika, a o čemu je i sam govorio, proizlazi da je on državljanin Republike Srbije i Australije s prebivalištem u Australiji, a u ovom postupku je utvrđeno njegovo vojno uključivanje u ratne sukobe na teritoriju Republike Hrvatske, bez da bi on imao bilo kakve veze sa tim teritorijem i bez da bio pozvan od bilo koje legalne vojne sile koja je u to vrijeme postojala i djelovala na teritoriju Republike Hrvatske. Takvo samouključivanje optuženika u paravojne formacije koje su vodile ratne sukobe na teritoriju Republike Hrvatske protiv legalnih organa vlasti cijenjena je kao posebna otegotna okolnost.

U svjetlu utvrđenih povreda kaznenog zakona na štetu optuženika i okolnosti relevantnih za proces individualizacije kazne, Vrhovni sud Republike Hrvatske kao sud drugog stupnja je prihvativši žalbu optuženika zbog odluke o kazni, a dijelom i zbog preinake u pravnoj oznaci kaznenih djela za koja je optuženik proglašen krivim, optuženom V. za počinjena kaznena djela utvrdio pojedinačne kazne i to za jedno kazneno djelo iz čl. 122. OKZ RH opisano u točki 1. izreke prvostupanjske presude, temeljem istog zakonskog propisa kaznu zatvora u trajanju od sedam godina, a za kazneno djelo iz čl. 91. st. 2. toč. 1., 2. i 9. KZ/11. opisano u točki 2. izreke prvostupanjske presude, na temelju čl. 91. st. 2. KZ/11. također kaznu zatvora u trajanju od sedam godina.

Kako su optuženiku utvrđene pojedinačne kazne po dva zakona (OKZ RH i KZ/11), jedinstvena kazna zatvora odmjerenom je po KZ/11. sukladno Pravnom shvaćanju krivičnog odjela VSRH od 23. rujna 1977. godine, koje je ustanovljeno kao jedna od iznimaka od načela alternativiteta, a koje Pravno shvaćanje nije mijenjano i u primjeni je i nakon posljednje izmjene kaznenog zakonodavstva kada je stupio na snagu novi Kazneni zakon iz 2011. godine. Primjenom ovog zakona i njegove odredbe čl. 51. st. 1. i 2. KZ/11. optuženi D. V. osuđen je na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju 13. godina i 6. mjeseci, koju kaznu Vrhovni sud Republike Hrvatske smatra primjerenom kako počinjenim kaznenim djelima za koja je optuženi V. proglašen krivim tako i osobi optuženika, a vodeći računa o svim utvrđenim olakotnim i otegotnim okolnostima. U ovu kaznu optuženiku je uračunato čitavo vrijeme koje mu je bila oduzeta sloboda u svezi ovog kaznenog postupka i to kako ekstradicijskog pritvora u Australiji tako i pritvora tijekom trajanja ovog kaznenog postupka.

Slijedom izloženog, a uz primjenu odredbi čl. 482. i 486. st. 1. ZKP/08., valjalo je presuditi kao u izreci.

Zagreb, 12. lipnja 2018. godine

Zapisničarka:
Ivana Dubravka Kovačević, v.r.

Predsjednik vijeća:
Miroslav Šovanj, v.r.